

Щодо питання вдосконалення організації взаємодії Управління державної охорони України з представниками ЗМІ

У статті розкрито особливості та виявлено проблеми правового регулювання взаємодії Управління державної охорони із засобами масової інформації; визначено шляхи його вдосконалення.

Ключові слова: Управління державної охорони України, засоби масової інформації, державна інформаційна політика, національний інформаційний простір.

В епоху інформаційних технологій, які дедалі більше визначають характер життя суспільства, питання щодо взаємовідносин суспільства і засобів масової інформації (ЗМІ), щодо ступеня свободи ЗМІ в суспільстві, їх залежність від влади і держави набуває особливого значення. Преса залишається одним із найпотужніших засобів інформації, обміну думок, розповсюдження й тлумачення ідей, акцій та подій.

Останнім часом засоби масової інформації стали могутньою силою впливу на свідомість людей. Унаслідок — більшість ЗМІ вважають себе найголовнішими важелями функціонування нашої країни. Тому почастишали випадки виникнення конфліктів між різними державними органами та журналістами, які прагнуть отримати необхідну для них інформацію будь-якою ціною. Особливої уваги заслуговує питання взаємодії Управління державної охорони України з представниками засобів масової інформації.

У системі гарантування національної безпеки Управління державної охорони України (далі УДО) посідає особливе місце. Головні завдання Управління державної охорони України як державного правоохоронного органу спеціального призначення спрямовані на гарантування безпеки Президента України, вищих посадових осіб, а також на охорону адміністративних будівель та об'єктів органів державної влади. До компетенції УДО України належить також охорона офіційних делегацій іноземних держав, керівників міжнародних організацій, які прибувають в Україну чи перебувають на її території. Проведення заходів за участю зазначених посадових осіб, як правило, висвітлюється засобами масової інформації.

Управління державної охорони України (УДО України) з повагою ставиться до роботи представників ЗМІ, вважає свободу слова невід'ємним принципом демократії. Однак особливістю діяльності правоохоронних органів спеціального призначення є те, що під час здійснення покладених на них завдань більшість питань у їхній роботі не можуть публічно

обговорюватися. Журналісти ж у свою чергу, хотіли б мати якнайдетальнішу інформацію.

Основна *проблема* нашого дослідження полягає в потребі доповнення законодавчих та професійно-етичних складників співпраці представників УДО України та засобів масової інформації.

Актуальність теми дослідження зумовлена потребою вивчення та узагальнення питань щодо взаємодії державних правоохоронних органів спеціального призначення та ЗМІ на сучасному етапі з метою вироблення чіткої концепції, яка дозволила б поліпшити і вдосконалити механізм співробітництва представників УДО України та журналістів.

Метою дослідження є розкриття особливостей, виявлення проблем правового регулювання взаємодії Управління державної охорони із засобами масової інформації та визначення шляхів його вдосконалення.

Для досягнення поставленої мети треба вирішити такі *завдання*:

- вивчити теоретичну базу проблеми, яка стала об'єктом дослідження;
- проаналізувати правову базу, яка є підґрунтям організації взаємодії УДО України та ЗМІ;
- запропонувати загально-юридичні та загально-психологічні підходи щодо вдосконалення організації взаємодії військовослужбовців Управління державної охорони України з представниками засобів масової інформації.

ЗМІ відіграють надзвичайно велику роль у формуванні суспільно-політичної системи держави. Саме вони відображають процес взаємодії політичних суб'єктів на основі обміну інформацією під час безпосереднього спілкування з людьми. Наявність певного обсягу знань та інформації, особливо у сфері політичного життя, має величезне значення для оцінювання громадянами дій і подій, що відбуваються в політичній, економічній та соціальній сфері суспільства.

Нині використовується низка термінів, які недостатньо коректні та/або не мають чіткого визначен-

ня свого змісту, що дозволяє почати використовувати їх довільно — такими зокрема є «інформаційно-психологічна безпека», «інформаційно-психологічні впливи». Відсутнє в нормативно-правовому полі України визначення понять «державної інформаційної політики» та «національного інформаційного простору». Є потреба чіткого визначення на законодавчому рівні таких категорій, як «предмет інформаційних правовідносин».

Таким чином, на сьогодні актуальним стає питання вдосконалення українського інформаційного законодавства у сфері створення, поширення та використання інформації. Це одна з головних проблем неузгодженості термінології в інформаційному законодавстві.

На думку значної кількості вітчизняних правознавців, таке вдосконалення має відбуватися шляхом кодифікації — розробки та ухвалення Інформаційного кодексу України [1].

Варто зауважити, що про потребу розробки такого кодексу йшлося ще в Указі Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 31 жовтня 2001 р. «Про заходи щодо вдосконалення державної інформаційної політики та забезпечення інформаційної безпеки України». Окрім того, необхідність ухвалення Інформаційного кодексу України законодавчо закріплено в «Основних засадах розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» [2].

На сьогоднішній день часто виникають проблеми розслідування випадків цензури у засобах масової інформації, тиску на свободу слова в Україні та перешкоджання законній професійній діяльності журналістів і Комітету з питань свободи слова та інформації.

На нашу думку, проблемним є також питання діяльності блогерів та фрі-лансерів, які сьогодні не мають статусу, прирівняного до журналістського. Значна частина авторських творів, доступних в українському сегменті інтернету, опинилася там через порушення прав інтелектуальної власності. Про це зокрема, зазначалось у щорічній «Спеціальній доповіді 301», яку оприлюднив 1 травня Офіс торговельного представника США [3]. Згідно з цією доповіддю, Україну названо найбільшим порушником авторського права та віднесено до категорії так званих пріоритетних зарубіжних країн (у цій категорії наша країна опинилася першою і єдиною за останні сім років).

У чинному законодавстві України за порушення авторських та суміжних прав передбачено як **адміністративну, так і кримінальну відповідальність**. Водночас відносини у сфері телекомунікаційних послуг в Україні регулюються Законом України «Про телекомунікації» від 18. 11. 2003 р. № 1280-IV, де у п. 4 ст. 40 зазначається, що оператори, провайдери телекомунікацій не несуть відповідальність за зміст інформації, яка передається їхніми мережами [4].

У правовому регулюванні взаємодії державної охорони із засобами масової інформації важливу роль відіграють норми Конституції України, передусім ті, що передбачають право громадян на отримання інформації. Аналіз положень Основного закону дозволяє виокремити норми, які прямо чи опосередковано впливають на реалізацію права громадян на інформацію.

Так, у ст. 34 Конституції України передбачено право кожного вільно збирати, зберігати, використовувати й поширювати інформацію усно, письмово чи в інший спосіб — на свій вибір. При цьому наголошується, що обмеження такого права дозволяється лише Законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності чи громадського порядку, з метою запобігання правопорушенням або злочинів, для охорони здоров'я населення, захисту репутації чи то прав інших людей, для уникнення розголошення інформації, отриманої конфіденційно, або для підтримки авторитету й неупередженості правосуддя [5].

Європейська конвенція про захист прав людини й засадничих свобод теж закріпила положення, що стосується права громадян на інформацію. При цьому було закріплено й деякі обмеження, пов'язані з поширенням інформації [6].

Працюючи з представниками засобів масової інформації, військовослужбовці Управління державної охорони України повинні керуватися Конституцією України, Законами України: «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб», «Про інформацію» та «Про державну таємницю» [7]. В процесі гарантування безпеки посадових осіб, щодо яких здійснюється державна охорона, запобігання протиправним діям з боку представників ЗМІ, уникнення ситуацій, які можуть негативно вплинути як на імідж посадових осіб, щодо яких здійснюється державна охорона, так і на розкриття методів, механізмів та форм службової діяльності, під час проведення охоронних заходів військовослужбовці УДО України тісно взаємодіють з представниками ЗМІ.

Відповідно до українського законодавства, журналіст має право на вільне одержання відкритої за режимом доступу інформації. П. 3 ст. 24 Закону України «Про інформацію» передбачено, що умисне перешкоджання законній професійній діяльності журналістів та/або переслідування журналіста за виконання його професійних обов'язків, за критику тягне за собою відповідальність згідно із законами України [8].

Варто додати, що статтею 17 Закону України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» закріплено, що:

«Відповідальність за скоєння злочину проти журналіста у зв'язку з виконанням ним професійних обов'язків або перешкоджання його службовій діяльності прирівнюється до відповідальності

за скоєння таких же дій проти працівника правоохоронного органу» [9].

На сьогодні питання взаємодії працівників Управління державної охорони України та журналістів потребує ґрунтовного вдосконалення. Зокрема відсутність у законодавстві чіткої регламентації щодо співпраці військовослужбовців УДО України та ЗМІ у більшості випадків призводить до конфлікту обох сторін під час заходів, де присутні перші особи держави.

Серед заходів, спрямованих на вдосконалення взаємодії УДО України та ЗМІ, слід запровадити ті, які обґрунтовували б та забезпечували створення єдиної електронної системи акредитації ЗМІ для запобігання помилок в особистих даних журналістів. Така система значно полегшила б роботу як органу, який проводить акредитацію журналістів, так і безпосередню діяльність представників Управління державної охорони України.

Слід акцентувати увагу на законодавчих прогалинах у забезпеченні права журналіста на професію. Зокрема, саме недотримання вимог професійної етики у взаємовідносинах працівників ЗМІ, представників громадських організацій і правоохоронців, впливає на формування негативного іміджу як силових структур зокрема, так і України в цілому.

Важливо навчитись організовувати якісну взаємодію між представниками державних правоохоронних органів спеціального призначення і засобів масової інформації. Є лише один спосіб навчити дві ланки оцінювати роботу кожного, при цьому не втрачаючи поваги одне до одного. Таких змін можна досягти через проведення спеціальних тренінгів, на яких правоохоронці мали б змогу ознайомитися з особливостями професійної діяльності журналістів, а представники силових структур могли б зрозуміти суть та мету діяльності ЗМІ.

Важливим кроком у поліпшенні взаємодії військовослужбовців УДО України і журналістів може стати вдосконалення та активізація офіційного сайту Управління державної охорони України. Останнім часом структура державного правоохоронного органу спеціального призначення почала привертати увагу журналістів. Надання засобам масової інформації та іншим зацікавленим особам відомостей щодо службово-оперативної діяльності УДО України, крім відомостей, які становлять державну чи службову таємницю, дозволило б представникам ЗМІ отримувати потрібну їм інформацію через електронний ресурс, тим самим не заважаючи роботі військовослужбовців УДО України.

Під час організації проведення охоронних заходів за участю осіб, щодо яких здійснюється державна охорона, варто також звертати увагу на вирішення таких питань:

- здійснення спеціальної правової та психологічної підготовки військовослужбовців УДО України для роботи з журналістами;

- організація своєчасного прибуття представників мас-медіа для проведення контролю на безпеку;
- визначення окремого входу для допуску представників ЗМІ та спеціально відведених місць для журналістів;

- єдина акредитація ЗМІ (один вид).

Таким чином, можемо помітити деяку недосконалість у самому формулюванні нормативно-правових актів, які регулюють взаємодію представників державних правоохоронних органів спеціального призначення з журналістами. Інформація є вільною та доступною кожному, але існують і відповідні обмеження щодо її отримання. Ці обмеження має досконало знати кожен журналіст.

На підставі аналізу взаємодії Управління державної охорони України та ЗМІ було виявлено низку проблем, які потребують свого розв'язання шляхом внесення змін до правового регулювання взаємодії представників державних правоохоронних органів спеціального призначення з представниками ЗМІ.

Відтак, Закони України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб» та «Про інформацію» слід доповнити статтями, в яких було б визначено: *по-перше*, як права та обов'язки державних правоохоронних органів спеціального призначення, так і засобів масової інформації; *по-друге*, порядок, напрями та форми взаємодії між суб'єктами інформаційних відносин, до яких, згідно зі ст. 7 Закону України «Про інформацію», віднесено громадян, державу та юридичних осіб. Цей самий недолік має місце і в інших законодавчих актах, які регулюють інформаційні відносини.

Висновки. Зважаючи на велику кількість законів України, які прямо чи опосередковано регулюють відносини державних органів із засобами масової інформації, доцільним буде створення єдиного нормативно-правового акту, в якому будуть зазначені основні принципи, права та обов'язки, норми поведінки, напрями, форми і методи взаємодії журналістів з представниками державних правоохоронних органів спеціального призначення та відповідальність за порушення встановлених приписів.

Інформаційне законодавство України потребує чіткого правового регулювання суспільних відносин між їх суб'єктами щодо інформації, забезпечення співвідношення потреб, інтересів людини, соціальних спільнот і держави загалом, а також діяльності відповідних органів, які вимагали б дотримання цих норм.

Слід звернути увагу на зовнішнє впорядкування нормативного матеріалу, пов'язаного з інформаційною сферою суспільних відносин, переглянути норми, вписані в законах та інших нормативних актах, скасувати ті, що втратили актуальність, дублюються, мають певні суперечності та прогалини.

1. *Гавловський В. Д.* Інформаційне законодавство України: від інформації до кодифікації // Систематизація законодавства в Україні: проблеми теорії і практики : матер. міжнарод. наук.-практ. конф. — К. : Ін-т законодав. Верховної Ради України, 1996. — С. 34–39.

2. *Указ* Президента Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 31 жовт. 2001 р. «Про заходи щодо вдосконалення державної інформаційної політики та забезпечення інформаційної безпеки України» 1431/2003 від 13. 12. 2003.

3. Офіс торговельного представництва США визнав Україну піратом номер один : доповідь [Електронний ресурс]. — URL: http://www.ukrinform.ua/ukr/news/ofis_torgovelnogo_predstavnika_ssha_viznav_ukrainu_piratom_nomer_odin_dopovid_1823680.

4. *Закон* України «Про телекомунікації» від 18. 11. 2003 р. № 1280-IV, п. 4 ст. 40 // Відомості Верховної Ради України.

5. *Конституція* України // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — 141 с.

6. *Європейська* конвенція про захист прав і основних свобод людини: Прийнята Радою Європи 4 листоп. 1950 р. // Права людини: збірник документів / [уклад. В. С. Семінов, О. Н. Ярмиш та ін.]. — Х. : Ун-т внутр. справ, 1997. — С. 58–76.

7. Щодо взаємодії співробітників УДО України з представниками засобів масової інформації [Електронний ресурс]. — URL: http://www.do.gov.ua/udo/control/uk/publish/article?art_id=5478&cat_id=5334.

8. *Закон* України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 р. // відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 52. — 490 с.

9. *Закон* України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів»: від 23 верес. 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1997. — № 50. — 302 с.

Подано до редакції 24. 10. 2013 р.

Neyvot N. M., Terletsykyi O. P. On the issues of improvement in organizing of interaction of the Department of State Defense of Ukraine with media representatives.

The article reveals the characteristics and identifies the problems of legal regulation of interaction of the Department of State Defense of Ukraine with media representatives defining the ways of its improvement.

Keywords: the Department of State Defense of Ukraine, mass media, public information policy, national information space.

Невойт Н. М., Терлецький О. П. Относительно вопроса усовершенствования организации взаимодействия Управления государственной охраны со средствами массовой информации.

В статье раскрыты особенности и определены проблемы правового регулирования взаимодействия Управления государственной охраны со средствами массовой информации; определены пути его усовершенствования.

Ключевые слова: Управление государственной охраны Украины, средства массовой информации, государственная информационная политика, национальное информационное пространство.